

Bireylerin demografik ve finansal profillerine göre finansal kapasitelerinin analizine yönelik bir alan araştırması*

Salih Aydın^{a**}, Mehmet Serkan Çalı^b

^aDr. Öğr. Üyesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Borçka Acarlar Meslek Yüksekokulu, Finans Bankacılık ve Sigortacılık Bölümü, Borçka, Artvin, 08400 Türkiye. E-posta: salihaydin@artvin.edu.tr. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3817-1169>

^bDr. Öğr. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Artvin Meslek Yüksekokulu, Muhasebe ve Vergi Bölümü, Merkez, Artvin, 08000 Türkiye. E-posta: mscali@artvin.edu.tr. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8053-7542>

MAKALE BİLGİSİ

Geliş tarihi: 17.11.2022
Kabul tarihi: 14.08.2023
Çevrimiçi kullanım tarihi: 28.10.2023
Makale Türü: Araştırma makalesi

Anahtar Kelimeler:

Finansal kapasite,
finansal planlama,
finansal yönetim,
sermaye piyasası.

ÖZ

Finansal kapasite, finansal piyasaların etkin işleyişine ve finansal istikrara katkıda bulunan bir kavramdır. Finansal kapasite, bireylerin finansal yeterliliklerini gösteren ve finansal okuryazarlığı içine alan bir kavramdır. Bu çalışmada öncelikle bireylerin finansal kapasiteleri belirlenmiş daha sonra farklı demografik ve finansal profile sahip bireylerin finansal kapasitelerinde farklılık olup olmadığı tespit edilmiştir. Bu amaçla hazırlanan anket formu tesadüfi örneklem yöntemi ile bireylere ulaştırılmış ve verilen cevaplar doğrultusunda analizler yapılmıştır. Demografik değişken olarak yatırımcıların cinsiyeti, medeni durumu, eğitim durumu, yaşı, mesleği ve gelir düzeyi çalışmaya dâhil edilmiştir. Bireylerin finansal profillerini belirlemeye yönelik olarak ise bireylerin aylık tasarruf düzeyleri, elde edilen gelirin yeterlilik durumu, risk profili ve bireylerin finansal durumu dikkate alınmıştır. Finansal kapasitenin ölçülmesinde para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgi olmak üzere dört değişken kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS programından faydalanılmıştır. Çalışmaya toplam 445 kişi katılım göstermiştir. Çalışma sonucunda bireylerin para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye ulaşım olmak üzere finansal kapasitelerini belirlemeye yönelik kullanılan değişkenlere verdikleri cevaplara göre finansal kapasite düzeylerinin yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Çalışmada aynı zamanda cinsiyet, yaş, gelir, tasarruf ve varlık yapısı değişkenlerine göre bireylerin finansal kapasite düzeylerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Politika yapıcıları bireylerin finansal kapasitelerini daha da yukarı çıkarmaya yönelik stratejiler geliştirebilir, bireyler arasındaki bu farklılıkları ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalar yürütebilir.

* Bu çalışma 29 Eylül – 1 Ekim 2022’de Tokat’ta düzenlenen 9. Uluslararası Muhasebe ve Finans Araştırmaları Kongresi’nde “Bireylerin demografik ve finansal profillerine göre finansal kapasitelerinin analizi” adlı başlıkla özet bildiri olarak sunulmuştur.

** Sorumlu yazar

Doi: <https://doi.org/10.30855/gjeb.2023.9.3.003>

Analysis of financial capacity of individuals according to demographic and financial profiles

ARTICLE INFO

Received: 17.11.2022

Accepted: 14.08.2023

Available online: 28.10.2023

Article type: Research article

Keywords:

Financial capacity, financial planning, financial management, capital market.

ABSTRACT

Financial capacity is a concept that contributes to the effective functioning of financial markets and financial stability. Financial capacity is a concept that shows the financial competence of individuals and includes financial literacy. In this study, first of all, the financial capacities of individuals were determined, then it was determined whether there was a difference in the financial capacities of individuals with different demographic and financial profiles. The questionnaire form prepared for this purpose was sent to the individuals by random sampling method and analyses were made in line with the answers given. As demographic variables, the gender, marital status, education level, age, occupation and income level of the investors were included in the study. In order to determine the financial profiles of individuals, monthly savings levels of individuals, adequacy of income, risk profile and financial status of individuals were taken into account. Four variables, namely money management, financial planning, financial product selection and financial information, were used to measure financial capacity. SPSS program was used to analyze the obtained data. A total of 445 participants participated in the study. As a result of the study, it has been determined that the financial capacity levels of individuals are high according to the answers they give to the variables used to determine their financial capacity, such as money management, financial planning, financial product selection and access to financial information. At the same time, significant differences were found in the financial capacity levels of individuals according to the variables of gender, age, income, savings and wealth structure. Policy makers can develop strategies to further increase the financial capacities of individuals and carry out studies to eliminate these differences between individuals.

1. Giriş

Finans kavramı modern toplumda önemli bir yaşam alanına sahiptir. Finansal birçok gelişme bireylerin yaşam kalitesine doğrudan etki etmektedir. Finansal memnuniyete sahip bireylerin yaşam memnuniyeti de yüksek olmaktadır (Xiao, Chen ve Chen, 2014, ss. 415-416). Bireyler çalışma hayatları boyunca ve emeklilik dönemlerinde finansal refah seviyelerinin yüksek olmasını ister. Ancak bireylerin refah seviyelerini yukarıya çıkaracak finansal kararları almaları günümüzde geçmişe göre kolay değildir (Lusardi, 2011, s. 1). Günümüzde finansal bilgiye ulaşmak kolay olsa da bilgi kirliliğinin ortaya çıkardığı dezenformasyon, bireylerin yanlış kararlar almalarına neden olmaktadır. Bireylerin yanlış kararlar vermemeleri için finansal okuryazarlık düzeylerini yukarı çıkarmaları önem arz etmektedir.

Bireylerin yaşamları boyunca finansal refahlarını yukarı çıkarmak ve finansal kaynakları etkin bir şekilde kullanmaları için finansal okuryazarlık düzeylerini artırmaları gerekmektedir. Finansal okuryazarlık düzeyi düşük olan bireyler yaşanan ekonomik zorluklar karşısında savunmasız kalırlar (Sherraden, 2010, s. 1). Başkalarını takip ederek onların finansal kararlarına göre hareket eden bireyler hızlı değişen ekonomik konjonktürde bireysel varlıklarını tamamen kaybetme riski ile karşı karşıya kalırlar.

Finansal okuryazarlık, insanların finansal durumlarını daha iyi yönetmeleri konusunda daha yetenekli hale gelmelerini sağlayacaktır. Finansal kapasitesi düzeyi artan birey, sağlıklı finansal kararlar

alır ve finansal refah düzeyini yukarıya taşır. Bu nedenle finansal kapasite kavramı finansal okuryazarlık kavramını da içine almaktadır.

Finansal kapasite, bireyin finansal durumunu kontrol etme ve yönetme becerisidir. Finansal kapasite, sosyoekonomik ve çevresel koşullara rağmen bireyin finansal durumunu en iyiye getirmeye yönelik çabasıdır. Finansal kapasite, finansal hedeflere ulaşmak ve finansal refahı yükseltmek için uygun finansal bilgiyi bulma ve gerekli finansal davranışı gerçekleştirme yeteneğidir (Mokhtar, Sabri ve Ho, 2020, s. 1082). Bireylerin finansal iyi oluşlarının ön koşulu kapasitelerini yukarıya çıkarmaktan geçer.

Finansal kapasite, finansal okuryazarlığı, para yönetimini, finansal planlamayı, ürün seçimini ve bilgiye erişimi içeren çok boyutlu ve dinamik bir kavramdır. Finansal kapasite, kapsamlı finansal faaliyetlerde bulunarak refahı artıran bir davranış biçimidir (Kumar, Pillai, Kumar ve Tabash, 2022, s. 5). Finansal kapasitenin okuryazarlığı da içine alan çok boyutlu bir kavram olduğu anlaşılmaktadır.

Finansal yetenek olarak da literatürde yer alan finansal kapasite, uygun finansal hizmetlere erişimi içeren, ancak bununla sınırlı olmayan, kolaylaştırıcı bir ortamda, kişinin hayatının koşullarına en uygun para yönetimi kararlarını almak ve uygulamak için gereken tutum, bilgi, beceri ve öz yeterliliğin birleşimidir (Storchi ve Johnson, 2016, s. 4). Özetle finansal kapasite, insanların finansal bilgileri işleme, plan yapma, tasarruf, borç ve emeklilik hakkında bilinçli kararlar verme yeteneğidir (Lučić, Barbić ve Uzelac, 2022, s. 1).

Çalışmada bireylerin finansal kapasite düzeylerinin durumu ve finansal kapasite düzeylerinde demografik ve finansal profile göre farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda giriş kısmında finansal kapasitenin tanımı yapılmıştır. Literatür kısmında bu alanda yapılmış önceki çalışmalara değinilmiştir. Yöntem kısmında çalışmada kullanılan yöntem hakkında bilgiler verilmiştir. Son olarak da çalışmada elde edilen bulgulara ve sonuçlara değinilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bireylerin finansal kapasitelerinin daha da yukarıya çıkartılması için politika yapıcılara çeşitli öneriler sunulmuş çalışmada sonlandırılmıştır.

2. Literatür taraması

Finansal kapasite son yıllarda ortaya çıkan ve nispeten yeniliğini koruyan bir kavramdır. Bugüne kadar finansal kapasitenin gelişimine bazı araştırmacılar katkıda bulunmuştur (Xiao vd. 2014, s. 417). Finansal kapasite alanında yapılan çoğu çalışma finansal kapasitenin sonuçlarını veya finansal kapasiteyi oluşturan bileşenler arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yöneliktir (Xiao ve Bialowolski, 2022, s. 3).

Atkinson, McKay, Kempson ve Collard (2006), yaptıkları çalışmada yetişkinler arasındaki finansal kapasitenin belirleyicilerini tespit etmeye çalışmışlardır. Bu kapsamda yaptıkları çalışmada para yönetimi, finansal planlama, ürün seçimi ve bilgiye erişim olmak üzere dört değişkenin finansal kapasiteyi ölçmek için kullanılabileceği sonucuna varılmıştır.

Johnson ve Sherraden (2007), ABD’de yaşayan gençler üzerine yaptıkları çalışmada gençlerin finansal eğitime artan bir ilgisinin olduğunu tespit etmişlerdir. Çalışmada, finansal planlamanın çocukluk yaşından itibaren bireylere aşılması ile gelecekte finansal başarı ve refahın sağlanabileceği vurgulanmıştır. Son olarak çalışmada, finansal kapasite ve fırsatların kişinin finansal refahına katkıda bulunan kavramlar olduğu açıklanmıştır.

De Meza, Irlenbusch ve Reyniers (2008), Birleşik Krallık’ta yaşayan bireyler üzerine yaptıkları çalışmada bireylerin finansal kapasitelerindeki farklılıkların bilimsel farklılıklardan ziyade psikolojik farklılıklardan meydana geldiğini belirtmişlerdir.

Klapper ve Panos (2011), yaptıkları çalışmada Rusya’da yaşayan bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri ve emeklilik planlamaları arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonucunda bireylerin gelirleri ile finansal okuryazarlıkları arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit etmişlerdir. Yüksek gelir düzeyine sahip bireylerin finansal okuryazarlığı da diğer bireylere göre daha yüksektir.

Taylor (2011), İngiliz hane halkı panel anketini kullanarak finansal kapasiteyi ölçmeye çalışmıştır. Çalışmada finansal kapasitenin yaşam kalitesi ve fiziksel anlamda bireylerin sağlıkları ile pozitif ilişkili

olduğu kanıtlanmıştır. Finansal kapasite düzeyi yüksek olan bireylerin yaşam kaliteleri ve fiziksel sağlıkları da iyidir. En düşük finansal kapasiteye sahip kesim ise genç işsizler olarak bulunmuştur.

Falahati ve Paim (2012), Malezya'daki 11 üniversitede eğitim gören üniversite öğrencilerine yönelik yaptıkları çalışmada, cinsiyetin finansal tutum ve sosyalleşme üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışmada, erkeklerin çocukluk döneminde daha erken sosyalleşmesi nedeniyle parayı yönetmede daha başarılı olduğu kanıtlanmıştır.

Huang, Nam, Sherraden ve Clancy (2015), çocukların orta öğretim sonrası eğitimi için tasarruf ve varlık birikiminde finansal erişimin ve finansal bilginin rolünü araştırmışlardır. 2704 çocuk üzerinde yapılan bu çalışmada, çocuklara finansal bilgilerini artırıcı destekler verilerek onların finansal kapasitelerinin artırılacağı belirtilmiştir. Tüm çocuklar için finansal bilgiyi geliştiren, finansal erişimi genişleten ve varlık birikimini geliştiren müdahalelerin gerekliliğine vurgu yapılmıştır.

Xiao, Chen ve Sun (2015), çalışmalarında bireylerin yaşları ile finansal kapasiteleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Finansal kapasitenin ölçülmesinde beş değişken kullanılmıştır. Finansal kapasitenin yaş ile birlikte artması gerektiğinden yola çıkan araştırmacılar hipotezlerini bu doğrultuda oluşturmuşlardır. 2012 yılında ABD'deki Ulusal Finansal Kapasite çalışmasında elde edilen veriler kullanılmıştır. Yapılan çalışma sonucunda bireylerin yaşı arttıkça finansal kapasitelerinin yükseldiği tespit edilmiştir. Yaş ile finansal kapasite arasında pozitif ilişkinin olduğu kanıtlanmıştır. Lowies, Helliard, Lushington ve Whait (2019), çalışmalarında benzer sonuçlar elde etmişlerdir. İnsanların yaşlarının ilerlemesi ile daha iyi finansal kararlar almalarına yardımcı olacak finansal bilgi ve deneyime sahip olacaklarını tespit eden araştırmacılar bireylerin yaşı ile finansal kapasiteleri arasında pozitif ilişkinin olduğunu aktarmışlardır.

Xiao ve Porto (2017), finansal eğitim ile finansal doyum arasında finansal kapasitenin aracılık etkisini incelemişlerdir. 2012 yılında ABD'de yapılan Ulusal Finansal Kapasite Çalışmasından elde edilen verilere göre finansal kapasite endeksi finansal eğitim ile finansal doyum arasında güçlü bir aracı değişkendir.

Millimet, McDonough ve Fomby (2018), ABD'de gıda güvenliği ile finansal kapasite arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Kuzey Teksas'taki bireyler çalışmaya dâhil edilmiştir. Çalışma sonucunda finansal kapasitenin ve finansal davranışların gıda güvenliği ile ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Finansal kapasitesi düşük olan bireylerin güvensiz gıdalara maruz kaldığı söylenebilir.

Xiao ve O'Neill (2018), plan yapma eğilimi ile finansal kapasite arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 2015 yılında ABD'de yapılan Ulusal Finansal Kapasite Çalışmasından alınan verilerin kullanıldığı bu çalışmada finansal kapasite ile planlama eğilimi arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Sonuç olarak finansal planlamanın arzu edilen bir finansal davranış olduğu söylenebilir.

Al-Bahrani, Weathers ve Patel (2019), çalışmalarında finansal kapasiteyi etnik köken itibarıyla araştırmışlardır. ABD'de yapılan bu çalışmada beyazların azınlıklara göre daha yüksek finansal okuryazarlık düzeyine sahip olduğu çalışmada vurgulanmıştır. Çalışma sonucunda ailenin finansal anlamda yeterli desteği sunmadığı ve finansal okuryazarlık eğitimlerinin yeterli olmadığı toplumlarda finansal kapasite düzeyinin diğer toplumlara göre daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Potocki ve Cierpiał-Wolan (2019), Polonya'nın kırsal bölgelerindeki düşük gelirli bireylerin finansal kapasitelerini incelemişlerdir. Farklı yoksulluk göstergelerinin finansal kapasite üzerindeki etkisini tespit etmek için ANOVA testi yapılmıştır. Seçilmiş faktörlerin etki düzeylerini tespit etmek için regresyon analizi yapılmıştır. Çalışma sonucunda finansal kapasite ile katılım arasında kuvvetli bir ilişki tespit edilmiştir.

Nam ve Loibl (2021), ABD'de emekliliği yaklaşan düşük gelirli bireylerin finansal planlama davranışları ile finansal kapasiteleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 2015 Ulusal Finansal Kapasite Çalışmasından elde edilen veriler analiz edilmiş ve düşük gelirli ve emekliliği yaklaşan bireylerin finansal kapasitelerini artıracak finansal davranışlar kazanmaları gerektiği vurgulanmıştır.

Kim, Koo ve Jang (2022), Filipinli işçilerin finansal davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemeyi amaçlamışlardır. 116 işçi üzerinde yapılan bu çalışmada elde edilen veriler regresyon yöntemi yardımı

ile analiz edilmiştir. Filipinli göçmen işçiler üzerinde yapılan çalışmada yüksek finansal kapasiteye sahip işçilerin diğer işçilere göre daha olumlu finansal davranışlar sergiledikleri tespit edilmiştir.

Sun ve Chen (2022), çalışmalarında finansal kapasite ile sağlık arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmada RAND American Life Panel ve yapısal eşitlik modelleme yaklaşımından elde edilen veriler kullanılmıştır. Çalışma sonucunda finansal kapasitesi yüksek olan bireylerin daha iyi sağlık koşullarından faydalandığı tespit edilmiştir. Çalışmada finansal kapasite ile sağlık arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışma sonucunda finansal kapasitenin sağlık üzerinde olumlu ve uzun vadeli etkisinin varlığı kanıtlanmıştır. Finansal kapasite sağlığın bağımsız bir belirleyicisidir.

Sun, Chen, Ansong, Huang ve Sherraden (2022), yapısal eşitlik modeli yardımıyla 2015 Ulusal Finansal Kapasite Çalışmasından elde edilen verileri kullanarak finansal kapasite çerçevesinin bileşenlerini ve mekanizmalarını incelemişlerdir. Çalışmada finansal kapasite ile fırsat ve yetenek arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Xiao ve Kim (2022), kişilerin borç durumu ile yaşadıkları finansal stres arasındaki ilişkide finansal kapasitenin düzenleyici rolünü incelemişlerdir. 2018 yılında ABD’de yapılan Ulusal Finansal Kapasite Çalışmasından elde edilen veriler çok değişkenli regresyon analizi yardımı ile analiz edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda finansal kapasite ile stres arasında negatif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir.

Yi, Meng, Linghu ve Zhang (2022), finansal kapasite ile girişimcilik faaliyeti arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. 2013, 2015 ve 2017 yıllarında yapılan Çin Hane Halkı Finansmanı anketinden elde edilen veriler analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda finansal kapasitenin girişimcilik faaliyeti ile pozitif yönlü bir ilişkisinin olduğu tespit edilmiştir. Çalışmada aynı zamanda finansal kapasitenin etkilerinin farklı girişimciler için farklılık ortaya koyduğu da vurgulanmıştır.

3. Yöntem

3.1. Veri toplama aracı ve süreci

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket tekniği seçilmiştir. Anket formu bireylere kartopu örneklem yöntemi kullanılarak ulaştırılmış ve 445 adet anket formu bireyler tarafından cevaplandırılmıştır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bireylerin demografik değişkenlerini belirlemeye yönelik sorulara yer verilmiştir. İkinci bölümde bireylerin finansal durumlarını ve yatırımcı profillerini tespit etmek için sorular sorulmuştur. Son bölümde ise dört alt başlık için 5’er soru olmak üzere bireylerin finansal kapasitelerini ölçmeye yönelik toplam 20 soru bireylere yönlendirilmiştir. Elde edilen verilerin analizinde SPSS’den yararlanılmıştır.

Bu araştırma için Artvin Çoruh Üniversitesi Etik Kurulu’nun 22.07.2022 tarih ve E-18457941-050.99-56723 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

3.2. Araştırmanın amacı ve yöntemi

Çalışmanın amacı, bireylerin finansal kapasite düzeylerini belirlemek ve bireylerin demografik ve yatırımcı profillerine göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmektir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada, Mokhtar ve diğerleri (2020), tarafından yapılan çalışmada oluşturulan ölçek kullanılmıştır. Finansal kapasitenin belirlenmesinde para yönetimi, finansal planlama, ürün seçimi ve bilgiye erişim değişkenleri kullanılmıştır.

3.3. Araştırmanın hipotezleri

Finansal kapasiteye yönelik çalışmalar incelendiğinde bireylerin finansal kapasiteleri, finansal durumları ile birlikte birçok faktörü de etkilemektedir. Bu kapsamda bazı çalışmalarda ise bireylerin farklı demografik ve yatırımcı profillerine göre finansal kapasitelerinde farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Ancak literatürdeki çalışmalar incelendiğinde ulusal literatürde bu alanda bir boşluğun olduğu görülmektedir.

Literatürdeki çalışmalarla paralel olarak çalışmada öncelikle bireylerin finansal kapasite düzeyleri incelenmiştir. İkinci kısımda ise bireylerin demografik ve yatırımcı profillerine göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık olup olmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki hipotezler ölçülmeye çalışılmıştır.

H1: Bireylerin cinsiyetlerine göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık vardır.

H2: Bireylerin medeni durumlarına göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık vardır.

H3: Bireylerin yaşlarına göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık vardır.

H4: Bireylerin eğitim durumlarına göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık vardır.

H5: Bireylerin gelir durumlarına göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık vardır.

H6: Bireylerin tasarruf düzeylerine göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık vardır.

H7: Bireylerin gelir yeterlilik durumuna göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık vardır.

H8: Bireylerin finansal durumlarına göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık vardır.

4. Araştırma bulguları

4.1. Tanımlayıcı istatistikler

Bireylerin demografik ve finansal profillerine göre finansal kapasitelerinin analizine geçmeden önce araştırmaya katılım gösteren 445 bireye ait tanımlayıcı istatistikler Tablo 1 ve Tablo 2’de gösterilmiştir. Tablo 1’de bireylerin demografik özelliklerinin dağılımı verilmiştir.

Tablo 1

Bireylerin demografik değişkenlerine ait tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	Frekans	%
Kadın	47	10,6
Erkek	398	89,4
Evli	351	78,9
Bekâr	94	21,1
25 yaş altı	16	3,6
25-34 yaş arası	108	24,3
35-44 yaş arası	186	41,8
45-54 yaş arası	104	23,4
55 yaş ve üzeri	31	7,0
Lise ve öncesi	66	14,8
Önlisans	48	10,8
Lisans	250	56,2
Lisansüstü	81	18,2

Tablo 1’e göre araştırmaya katılım gösteren bireylerin %90’a yakını erkeklerden oluşmaktadır. Yine araştırmaya katılım gösteren bireylerin yaklaşık %79’luk kısmı evli bireylerden oluşurken %90’lık kısmı 25-54 yaş aralığındadır. Son olarak da bireylerin yarısından fazlasının en az lisans düzeyinde bir eğitim aldığı görülmektedir.

Tablo 2’de bireylerin finansal profillerine göre dağılımları verilmiştir.

Tablo 2

Bireylerin finansal profillerine ait tanımlayıcı istatistikler

	Değişkenler	Frekans	Yüzde
Aylık Gelir	5500 TL ve altı	20	4,5
	5501 TL-9000 TL arası	71	16,0
	9001 TL-12000 TL arası	78	17,5
	12001 TL-15000 TL arası	66	14,8
	15001 TL ve üzeri	210	47,2
Tasarruf Düzeyi	Tasarruf yapamıyorum	71	16,0
	Gelirim %10'undan daha azını	82	18,4
	Gelirim %10-%20 arasını	116	26,1
	Gelirim %21-%30 arasını	65	14,6
	Gelirim %30'undan daha fazlasını	111	24,9
Gelir Yeterlilik Durumu	Hiç yeterli değil	42	9,4
	Sadece temel ihtiyaçlarım için yeterli	174	39,1
	Birçok ihtiyacım için yeterli düzeyde	106	23,8
	Yeterli ve tasarruf edebilecek düzeyde	123	27,6
Finansal Durum	Varlıklarım borçlarımdan fazladır	315	70,8
	Varlıklarım ile borçlarım denktir	60	13,5
	Borçlarım varlıklarımdan fazladır	70	15,7

Tablo 2'ye göre araştırmaya katılım gösteren bireylerin %47'sinin aylık geliri 15.000 TL üzeridir. Bireylerin sadece %16'sı gelirlerinden hiçbir şekilde tasarruf yapamadığını belirtmiştir. Aynı zamanda bireylerin %39'u gelirlerinin sadece temel ihtiyaçları için yeterli olduğunu söylemiştir. Araştırmaya katılım gösteren bireyler içerisinde varlıkları borçlarından fazla olan bireylerin oranı yaklaşık %71'dir.

4.2. Finansal kapasite analizi sonuçları

Çalışmada finansal kapasite belirleyicileri olarak Mokhtar vd. (2020) çalışmasında kullanılan para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim olmak üzere dört değişkenden yararlanılmıştır. Her bir değişkenin ölçülmesinde toplam 5 soru bireylere yöneltilmiştir. Bu kapsamda Tablo 3'te finansal kapasite belirleyicilerinden olan para yönetimini ölçen sorulara verilen cevapların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 3

Finansal kapasite (para yönetimi) ifadelerinin dağılımı

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)
Para Yönetimi					
Harcamalarım için her zaman plan yaparım.	12 (2,7)	42 (9,4)	57 (12,8)	198 (44,5)	136 (30,6)
Faturalarımı her zaman zamanında öderim.	16 (3,6)	12 (2,7)	8 (1,8)	103 (23,1)	306 (68,8)
Harcamalarımı daha sonra gözden geçirir ve değerlendirme yaparım.	20 (4,5)	37 (8,3)	47 (10,6)	197 (44,3)	144 (32,4)
Olağanüstü durumlarda ortaya çıkabilecek harcamalarım için düzenli olarak birikim yaparım.	24 (5,4)	61 (13,7)	50 (11,2)	163 (36,6)	147 (33,0)
Her zaman bazı finansal hedefler belirler ve onlara ulaşmak için çaba gösteririm.	12 (2,7)	34 (7,6)	57 (12,8)	210 (47,2)	132 (29,7)

Tablo 3, ankete katılanların yaklaşık % 75'inin harcamaları için plan yaptığını ve %90'dan fazlasının faturalarını zamanında ödediğini göstermektedir. Bu durum katılımcıların faturalarını zamanında ödeyebilmek için harcamadan önce planladıklarını göstermektedir. Bu sonuç bireylerin iyi bir finansal yönetim uyguladıklarının göstergesidir. Buna paralel olarak, bireylerin çoğunluğu harcamalarını gözden geçirip değerlendirme (%77), beklenmedik harcamalar için para ayırma (%70) ve finansal hedeflere ulaşma (%77) gibi finansal davranışlar sergiledikleri görülmektedir. Ankete katılanlar, acil durumlar için düzenli olarak bir miktar para ayırmak da dâhil olmak üzere harcamalarını gözden geçirip değerlendirerek mali hedeflerine ulaşabileceklerinin farkındadırlar. Genel olarak katılımcıların paralarını yönetme konusunda finansal olarak yetenekli oldukları söylenebilir.

Tablo 4'te finansal kapasite belirleyicilerinden olan finansal planlamayı ölçen sorulara verilen cevapların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 4

Finansal kapasite (finansal planlama) ifadelerinin dağılımı

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)
Finansal Planlama					
Beklenmeyen giderlerim için her zaman karşılık ayırıyorum.	24 (5,4)	71 (16,0)	59 (13,3)	180 (40,4)	111 (24,9)
Emeklilik dönemi için tasarruf yaparım.	35 (7,9)	58 (13,0)	42 (9,4)	148 (33,3)	162 (36,4)
Emeklilik için plan yapmak yerine bugün iyi bir yaşam standardına sahip olmayı tercih ederim.	94 (21,1)	140 (31,5)	67 (15,1)	99 (22,2)	45 (10,1)
Hane gelirim emekli olduktan sonraki dönem için daha rahat bir yaşam sürmemi sağlayacaktır.	51 (11,5)	92 (20,7)	112 (25,2)	127 (28,5)	63 (14,2)
Bireysel emeklilik sisteminin yanında kendi özel tasarruf sistemim ile birikim yapmayı önemserim.	38 (8,5)	40 (9,0)	37 (8,3)	192 (43,1)	138 (31,0)

Tablo 4'te gösterildiği gibi finansal planlama açısından, ankete katılanların % 52'si emekliliği planlamak yerine şu anda daha iyi bir şekilde yaşamayı tercih etmektedir. Öte yandan, ankete katılanların %65'i beklenmedik harcamalar için yeterli plan yaptıklarını aktarmaktadır. Ankete katılanların yüzde 70'i emeklilik için finansal plan yaptıklarını aktarmışlardır. Ayrıca bireylerin % 43'ü emekli olduktan sonra rahat yaşayabileceklerine inanmaktadır. Acil durum ve emeklilik planlaması dışında, ankete katılanların yaklaşık dörtte üçü (%74) kendi birikimlerine sahip olmanın hayati önemde olduğunu belirtmektedir. Bu sonuç, katılımcıların önceden plan yaparak mali durumlarının farkında olduklarını ancak uzun vadede anlık zevkleri erteleme yaralarına ilişkin mali bilgiden yoksun bir grubun olduğunu yansıtmaktadır.

Tablo 5'te finansal kapasite belirleyicilerinden olan finansal ürün seçimini ölçen sorulara verilen cevapların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 5

Finansal kapasite (finansal ürün seçimi) ifadelerinin dağılımı

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)
Finansal Ürün Seçimi					
Finansal ürün seçimi yapmadan önce farklı bilgi sağlayıcılardan elde ettiğim bilgileri değerlendiririm.	11 (2,5)	8 (1,8)	23 (5,2)	246 (55,3)	157 (35,3)
Herhangi bir finansal ürün seçimi yapmadan önce finansal ürüne ait tüm şartları, koşulları ve bilgileri okuyarak onlar hakkında tam bilgi sahibi olurum.	10 (2,2)	19 (4,3)	70 (15,7)	227 (51,0)	119 (26,7)
Yatırım yapmak istediğim finansal ürünleri yatırım danışmanlığı yapan kişi veya kurumlara başvurmadan seçebilirim.	15 (3,4)	45 (10,1)	57 (12,8)	226 (50,8)	102 (22,9)
Etrafımdaki finans uzmanlarından elde ettiğim bilgilere ve tavsiyelere güvenirim.	19 (4,3)	52 (11,7)	146 (32,8)	199 (44,7)	29 (6,5)
Finansal ürün seçiminde popülerite yerine finansal ürünlerin özellikleri ve fiyatlarına göre karşılaştırma yapmayı tercih ederim.	9 (2,0)	12 (2,7)	47 (10,6)	264 (59,3)	113 (25,4)

Tablo 5 katılımcıların % 90'ının finansal bir karar vermeden önce farklı finansal bilgi sağlayıcılarından elde ettikleri bilgileri değerlendirdiklerini göstermektedir. Ayrıca, ankete katılanların çoğunluğu (%77'si) herhangi bir finansal ürün seçimi yapmadan önce finansal ürüne ait tüm şartları, koşulları ve bilgileri okuyarak onlar hakkında tam bilgi sahibi olduklarını belirtmiştir. Katılımcıların %75'i finansal ürün seçiminde popülerite yerine finansal ürünlerin özellikleri ve fiyatlarına göre karşılaştırma yapmayı tercih ettiklerini belirtmiştir. Buna paralel olarak, ankete katılanların sadece % 50'si etrafındaki finans uzmanlarından elde ettiği bilgilere ve tavsiyelere güvendiğini belirtmektedir. Bununla birlikte, katılımcıların %73'ü, bir finansal danışmana veya planlayıcıya danışmak zorunda

kalmadan ihtiyaç duyulan çeşitli finansal ürünleri seçebildiklerini belirtmiştir. Finansal ürün seçimi noktasında katılımcıların yüksek düzeyde bir finansal kapasiteye sahip olduğu Tablo 5'te görülmektedir.

Tablo 6'da finansal kapasite belirleyicilerinden olan finansal bilgiye erişimi ölçen sorulara verilen cevapların dağılımı gösterilmiştir.

Tablo 6

Finansal kapasite (finansal bilgiye erişim) ifadelerinin dağılımı

İfadeler	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)	Kişi (Yüzde)
Finansal Bilgiye Erişim Konut piyasası, borsa ve faiz oranlarındaki değişimler gibi finansal göstergeleri düzenli olarak takip ederim.	7 (1,6)	19 (4,3)	35 (7,9)	232 (52,1)	152 (34,2)
Her türlü finansal bilgiye ulaşmak için sürekli bilgi arayışı içerisinde bulunurum.	4 (0,9)	28 (6,3)	52 (11,7)	213 (47,9)	148 (33,3)
Finansal ürünlerle ilgili yaşanan değişim ve gelişmeleri sık sık takip ederim.	4 (0,9)	17 (3,8)	34 (7,6)	237 (53,3)	153 (34,4)
Finansal ürünler için piyasaya sunulan bilgileri öğrenmek ve finansal ürünler arasında karşılaştırma yapmak ilgimi çeker.	6 (1,3)	12 (2,7)	45 (10,1)	243 (54,6)	139 (31,2)
Finansal işlemler konusunda daha fazla bilgi edinmek ve elde ettiğim bilgileri daha iyi yorumlamak istiyorum.	3 (0,7)	8 (1,8)	22 (4,9)	198 (44,5)	214 (48,1)

Tablo 6'daki veriler, ankete katılanların %75'inin finansal göstergeleri düzenli olarak izlediğini, %81'inin her türlü finansal bilgiye ulaşmak için sürekli bilgi arayışı içerisinde olduğunu ve %88'inin finansal ürünlerle ilgili yaşanan değişim ve gelişmeleri sık sık takip ettiklerini göstermektedir. Aynı zamanda, katılımcıların %86'sının finansal ürünler için piyasaya sunulan bilgileri öğrenmek ve finansal ürünler arasında karşılaştırma yapmak ilgimi çeker ifadesine katıldıklarını yaklaşık %90'ının finansal

konular hakkında daha fazla bilgi edinmek ve bunları yorumlamak istedikleri Tablo 6’da görülmektedir. Bilgi sahibi olmak için, mevcut finansal ürünlerle ilgili bilgilerle güncel olan finansal göstergeler sık sık izlenmeli ve aynı zamanda profesyonellerden bilgi alınmalıdır. Bunu yaparak, katılımcılar mevcut finansal hizmetler hakkında etkili bir şekilde bilgi edinebilir ve bunu gerçekçi ve kişisel bir şekilde yorumlayabilir.

4.3. Farklılık analizi sonuçları

Çalışmaya katılım gösteren bireylerin demografik ve finansal profillerinin dağılımı ve finansal kapasite düzeyleri yukarıda gösterilmiştir. Bu bölümde bireylerin demografik ve finansal profillerine göre finansal kapasite düzeylerinde farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Bireylerin finansal kapasite düzeylerini belirleyen (para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim) sorulara verilen cevaplarda anlamlı farklılık olup olmadığını öğrenmeden önce veri setinin analiz için uygun olup olmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda veri setine ait Cronbach Alpha ve KMO değerlerine bakılmış ve faktör analizi yapılmıştır.

Veri setinde yer alan değişkenlere ait güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 7’de sunulmuştur. Güvenirlik analizi, ölçülmek istenilen değişkenlerin güvenilirliklerini değerlendirmek üzere geliştirilmiş bir yöntemdir (Kalaycı, 2018, ss. 403-405). Kalaycı (2018)’e göre Cronbach α değerinin 0,60’ın üstünde olması ölçeğin analiz için güvenilirlik düzeyi yeterlidir.

Tablo 7

Güvenirlik testi sonuçları

Cronbach α Değeri	Soru Sayısı	Örneklem Sayısı
0,771	20	445

Çalışmada elde edilen Cronbach α Değerine göre veri setinin analiz için uygun olduğu sonucu çıkarılabilir. Cronbach Alpha değerinin uygun olduğu kanıtlandıktan sonra veri setinin faktör analizi yapılmıştır.

Faktör analizi, birbirleriyle ilişkili birden çok değişkeni daha az sayıda, anlamlı ve birbirinden bağımsız faktörler haline getiren tekniktir (Kalaycı, 2018, s. 321). Çalışmada öncelikle veri setinin KMO değerine bakılmıştır. KMO değerinin 0,50’nin üstünde olması istenir.

Tablo 8

KMO ve Bartlett testinin sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure ile Örneklem Yeterliliği Ölçümü Analizi			0,714
Ki-Kare Değeri			498,603
Bartlett Küresellik Testi	df		6
Olasılık			0,000

Tablo 8’e göre veri setinin örneklem büyüklüğünün yeterli olduğu kanıtlanmıştır. KMO değeri istenilen düzeyin üstünde gerçekleşmiş ve Bartlett Küresellik testi anlamlı çıkmıştır. Tablo 9’da veri setine ait ortak varyans tablosu verilmiştir.

Kalaycı (2018)’e göre ortak varyans, bir değişkenin analizde yer alan diğer değişkenlerle paylaştığı varyans miktarıdır. Faktör analizinde düşük orta varyansa sahip olan değişkenler (örneğin, 0,50’nin altında) analizden çıkartılarak, faktör analizi yeniden yapılabilir. Bu durumda hem KMO hem de açıklanan varyans değeri istatistiği daha yüksek bir değere ulaşacaktır. Araştırmada kullanılan değişkenlerin tamamı 0,50’in üstünde bir değer almıştır.

Tablo 9

Ortak varyans tablosu

	Değişkenler	Baş Değer	Çıkarma
Finansal Kapasite	Para Yönetimi	1	0,643
	Finansal Planlama	1	0,596
	Finansal Ürün Seçimi	1	0,577
	Finansal Bilgiye Erişim	1	0,566

Veri setinin faktör analizi sonucu elde edilen değerler çalışmanın analiz için uygun olduğunu kanıtlamıştır. Bu aşamada çalışmada uygulanacak farklılık analizleri yapılmıştır. Farklılık analizlerine geçmeden önce veri setinin normal dağılım gösterip göstermediği tespit edilmelidir. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirleyebilmek için veri setine ait çarpıklık ve basıklık değerlerine bakılmalıdır. Çarpıklık ve basıklık değerleri -3 +3 arasında değerlere sahip ise o veri setinin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Tablo 10

Normallik testi sonuçları

Alt Ölçekler (Finansal Kapasite)	Minimum	Maksimum	Çarpıklık	Basıklık
Para Yönetimi	1	5	-0,958	1,320
Finansal Planlama	1	5	-0,661	0,799
Finansal Ürün Seçimi	1	5	-1,080	1,311
Finansal Bilgi Erişimi	1	5	-1,268	1,534

Tablo 7'ye göre ana ölçeği oluşturan değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerleri -3 +3 arasında yer almaktadır. Verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerine bakıldığında veri setinin normal dağılım gösterdiği söylenebilir.

Araştırma verileri yapılan testler sonucunda normal dağılım gösterdiğinden dolayı farklılık analizlerinde parametrik testler kullanılmıştır. Parametrik testler içerisinde yer alan Bağımsız T-testi ve ANOVA testleri bu çalışmanın analizi için uygun testlerdir.

Yapılan değerlendirmede cinsiyet ve eğitim durumu değişkenlerinde finansal kapasite belirleyicileri olan para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim kategorilerine verilen cevaplarda anlamlı farklılık elde edilmemiştir. Bireylerin finansal kapasite düzeyleri cinsiyetlerine ve eğitim durumlarına göre benzerlik taşımaktadır. H1 ve H4 hipotezleri reddedilmiştir.

Tablo 11'de bireylerin medeni durumlarına göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 11

Bireylerin finansal kapasitelerinin medeni durumlarına göre analizi

Değişken	Finansal Kapasite Belirleyicileri				
	Medeni Durum	N	\bar{x}	σ	P
Para Yönetimi	Evli	351	3,9972	0,75267	0,44
	Bekâr	94	4,0574	0,64832	
Finansal Planlama	Evli	351	3,4080	0,68063	0,80
	Bekâr	94	3,3894	0,65080	
Finansal Ürün Seçimi	Evli	351	3,8359	0,57903	0,00
	Bekâr	94	4,0021	0,45954	
Finansal Bilgi Erişimi	Evli	351	4,1293	0,66712	0,01
	Bekâr	94	4,3213	0,64606	

Tablo 11'e göre bireylerin finansal kapasite düzeyini belirlemede kullanılan finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim değişkenlerinde medeni durumlarına göre istatistiksel anlamda farklılık tespit edilmiştir. Medeni durum değişkenine göre yapılan değerlendirmede bekâr bireylerin evli bireylere göre finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye ulaşım noktasında daha yüksek bir finansal kapasiteye sahip olduğu söylenebilir. H2 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 12'de bireylerin yaş değişkenine göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Yaş değişkenine göre yapılan değerlendirmede bireylerin para yönetimi ve finansal planlama noktasında finansal kapasitelerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmiştir. Farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını tespit etmek için öncelikle değişkenlerin varyans homojenliğine bakmak gerekmektedir. Varyansların homojen olmaması (Sig<0,05) durumunda "Equal Variance Not Assumed" testlerinden birisi yapılırken (genellikle Tamhane's T2 testi kullanılır) varyansların homojen olması (sig>0,05) durumunda "Equal Variance Assumed" testlerinden birisi (genellikle Tukey testi yapılır) yapılmaktadır. Yapılan analiz sonucunda varyansların homojen olduğu (para yönetimi 0,38; finansal planlama 0,23) tespit edilmiştir. Tukey testi sonucunda bu farklılığa neden olan gruplar 25 yaş altı ve 25-34 yaş arası bireyler ile 55 yaş ve üzeri bireylerdir. 55 yaş ve üzeri bireylerin para yönetimi ve finansal planlama noktasında finansal kapasiteleri 25 yaş altı ve 25-34 yaş arası bireylere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. H3 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 12

Bireylerin finansal kapasitelerinin yaş değişkenine göre analizi

Finansal Kapasite Belirleyicileri					
Değişken	Yaş	N	\bar{x}	σ	P
Para Yönetimi	25 yaş altı	16	3,9375	0,795	0,05
	25-34 yaş arası	108	3,9741	0,749	
	35-44 yaş arası	186	3,9387	0,770	
	45-54 yaş arası	104	4,0904	0,616	
	55 yaş ve üzeri	31	4,3290	0,682	
Finansal Planlama	25 yaş altı	16	3,0625	0,672	0,02
	25-34 yaş arası	108	3,3222	0,710	
	35-44 yaş arası	186	3,3559	0,689	
	45-54 yaş arası	104	3,5404	0,583	
	55 yaş ve üzeri	31	3,6968	0,581	
Finansal Ürün Seçimi	25 yaş altı	16	4,0875	0,291	0,55
	25-34 yaş arası	108	3,8407	0,610	
	35-44 yaş arası	186	3,8785	0,573	
	45-54 yaş arası	104	3,8462	0,522	
	55 yaş ve üzeri	31	3,9032	0,516	
Finansal Bilgiye Erişim	25 yaş altı	16	4,4875	0,531	0,40
	25-34 yaş arası	108	4,1500	0,701	
	35-44 yaş arası	186	4,1634	0,703	
	45-54 yaş arası	104	4,1423	0,586	
	55 yaş ve üzeri	31	4,2065	0,622	

Tablo 13'de araştırmaya katılım gösteren bireylerin gelir düzeylerine göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık olup olmadığı analiz edilmiştir.

Tablo 13'e göre bireylerin para yönetimi, finansal planlama ve finansal bilgiye erişimlerinde gelir düzeylerine göre istatistiksel anlamda farklılıklar tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda değişkenlerin varyans değerlerinin homojen olmadığı (para yönetimi 0,008; finansal planlama 0,01 ve finansal bilgiye erişim 0,03) tespit edilmiştir. Tamhane's T2 testi sonucunda genel olarak gelir seviyesi 15.000 TL üzerinde olan bireylerin finansal kapasitelerinin diğer bireylerin finansal kapasitelerine göre

daha yüksek düzeyde gerçekleştiği tespit edilmiştir. Bireylerin gelir seviyeleri ile finansal kapasiteleri arasında pozitif bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. H5 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 13

Bireylerin finansal kapasitelerinin gelir düzeyi değişkenine göre analizi

Finansal Kapasite Belirleyicileri					
Değişken	Gelir Düzeyi	N	\bar{x}	σ	P
Para Yönetimi	5500 TL ve altı	20	3,9400	0,899	0,02
	5501- 9000 TL arası	71	4,0394	0,790	
	9001-12000 TL arası	78	3,8513	0,696	
	12001-15000 TL arası	66	3,8545	0,916	
	15001 TL ve üzeri	210	4,1143	0,620	
Finansal Planlama	5500 TL ve altı	20	2,9100	0,766	0,00
	5501- 9000 TL arası	71	3,3099	0,708	
	9001-12000 TL arası	78	3,1154	0,717	
	12001-15000 TL arası	66	3,3303	0,690	
	15001 TL ve üzeri	210	3,6133	0,549	
Finansal Ürün Seçimi	5500 TL ve altı	20	3,8200	0,710	0,46
	5501- 9000 TL arası	71	3,8563	0,566	
	9001-12000 TL arası	78	3,8051	0,528	
	12001-15000 TL arası	66	3,8182	0,723	
	15001 TL ve üzeri	210	3,9219	0,490	
Finansal Bilgiye Erişim	5500 TL ve altı	20	4,2200	0,725	0,02
	5501- 9000 TL arası	71	4,2169	0,615	
	9001-12000 TL arası	78	4,0564	0,697	
	12001-15000 TL arası	66	3,9788	0,890	
	15001 TL ve üzeri	210	4,2514	0,565	

Tablo 14'te araştırmaya katılım gösteren bireylerin tasarruf düzeylerine göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 14'e göre bireylerin para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim değişkenlerine verdikleri cevaplarda tasarruf düzeylerine göre istatistiksel anlamda farklılıklar tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için değişkenlerin varyans homojenliğine bakıldığında varyansların homojen olmadığı tespit edilmiştir. Tamhane's T2 testi sonucunda tasarruf yapamayan bireylerin finansal kapasite düzeyleri belirli miktarda tasarruf yapabilen bireylerin finansal kapasite düzeylerinden daha düşük gerçekleşmiştir. Özellikle tasarruf miktarı yüksek olan bireylerin diğer bireylere göre finansal kapasiteleri daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. H6 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 14

Bireylerin finansal kapasitelerinin tasarruf düzeyi değişkenine göre analizi

Finansal Kapasite Belirleyicileri					
Değişken	Tasarruf Düzeyi	N	\bar{x}	σ	P
Para Yönetimi	Tasarruf yapamıyorum	71	3,3817	0,860	0,00
	Gelirin %10'undan daha azını	82	3,9098	0,630	
	%10-%20 arasını	116	4,1069	0,661	
	%21-%30 arasının	65	4,2154	0,548	
	%30'dan daha fazlasını	111	4,2703	0,625	
Finansal Planlama	Tasarruf yapamıyorum	71	2,7746	0,769	0,00
	Gelirin %10'undan daha azını	82	3,2317	0,571	
	%10-%20 arasını	116	3,5310	0,573	
	%21-%30 arasının	65	3,5631	0,507	
	%30'dan daha fazlasını	111	3,7081	0,598	
Finansal Ürün Seçimi	Tasarruf yapamıyorum	71	3,7014	0,669	0,00
	Gelirin %10'undan daha azını	82	3,7563	0,566	
	%10-%20 arasını	116	3,9137	0,498	
	%21-%30 arasının	65	3,9838	0,542	
	%30'dan daha fazlasını	111	3,9550	0,559	
Finansal Bilgiye Erişim	Tasarruf yapamıyorum	71	4,0113	0,807	0,01
	Gelirin %10'undan daha azını	82	4,0805	0,501	
	%10-%20 arasını	116	4,1328	0,676	
	%21-%30 arasının	65	4,3354	0,586	
	%30'dan daha fazlasını	111	4,2793	0,680	

Tablo 15'te bireylerin finansal kapasitelerinde gelir yeterlilik durumlarına göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 15'e göre bireylerin para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim değişkenlerine verdikleri cevaplarda gelir yeterlilik durumlarına göre istatistiksel anlamda farklılıklar tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için değişkenlerin varyans homojenliğine bakıldığında para yönetimi ve finansal planlama değişkenleri için varyans homojenliği sağlanmamışken finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim değişkenlerinde varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir. Tamhane's T2 testi ve Tukey testi sonucunda genel olarak gelirlerinin yeterli ve tasarruf edebilecek düzeyde olduğunu aktaran bireylerin finansal kapasite düzeyleri diğer gruplarda yer alan bireylerin finansal kapasite düzeylerinden daha yüksek gerçekleşmiştir. H7 hipotezi kabul edilmiştir.

Tablo 15

Bireylerin finansal kapasitelerinin gelir yeterlilik değişkenine göre analizi

Finansal Kapasite Belirleyicileri						
Değişken	Tasarruf Düzeyi	N	\bar{x}	σ	P	
Para Yönetimi	Hiç yeterli değil	42	3,6810	0,904	0,00	
	Sadece temel ihtiyaçlarım için yeterli	174	3,9276	0,755		
	Birçok ihtiyacım için yeterli düzeyde	106	4,0057	0,678		
	Yeterli ve tasarruf edebilecek düzeyde	123	4,2423	0,604		
Finansal Planlama	Hiç yeterli değil	42	3,0476	0,722	0,00	
	Sadece temel ihtiyaçlarım için yeterli	174	3,2046	0,685		
	Birçok ihtiyacım için yeterli düzeyde	106	3,4679	0,638		
	Yeterli ve tasarruf edebilecek düzeyde	123	3,7528	0,482		
Finansal Ürün Seçimi	Hiç yeterli değil	42	3,8476	0,614	0,01	
	Sadece temel ihtiyaçlarım için yeterli	174	3,8126	0,519		
	Birçok ihtiyacım için yeterli düzeyde	106	3,8094	0,607		
	Yeterli ve tasarruf edebilecek düzeyde	123	4,0146	0,531		
Finansal Bilgiye Erişim	Hiç yeterli değil	42	4,3381	0,510	0,03	
	Sadece temel ihtiyaçlarım için yeterli	174	4,0414	0,690		
	Birçok ihtiyacım için yeterli düzeyde	106	4,1623	0,719		
	Yeterli ve tasarruf edebilecek düzeyde	123	4,3008	0,598		

Tablo 16’da bireylerin finansal kapasitelerinde finansal durumlarına göre anlamlı farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Tablo 16

Bireylerin finansal kapasitelerinin finansal durum değişkenine göre analizi

Finansal Kapasite Belirleyicileri						
Değişken	Finansal Durum	N	\bar{x}	σ	P	
Para Yönetimi	Varlıklarım borçlarımdan fazladır	315	4,0902	0,699	0,00	
	Varlıklarım ile borçlarım denktir	60	3,6833	0,793		
	Varlıklarım borçlarımdan azdır	70	3,9286	0,743		
Finansal Planlama	Varlıklarım borçlarımdan fazladır	315	3,5232	0,602	0,00	
	Varlıklarım ile borçlarım denktir	60	3,0133	0,663		
	Varlıklarım borçlarımdan azdır	70	3,2029	0,808		
Finansal Ürün Seçimi	Varlıklarım borçlarımdan fazladır	315	3,9137	0,534	0,03	
	Varlıklarım ile borçlarım denktir	60	3,7300	0,550		
	Varlıklarım borçlarımdan azdır	70	3,8000	0,651		
Finansal Bilgiye Erişim	Varlıklarım borçlarımdan fazladır	315	4,1911	0,664	0,03	
	Varlıklarım ile borçlarım denktir	60	3,9700	0,789		
	Varlıklarım borçlarımdan azdır	70	4,2425	0,525		

Tablo 16’ya göre bireylerin para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim değişkenlerine verdikleri cevaplarda finansal durumlarına göre istatistiksel anlamda farklılıklar tespit edilmiştir. Farklılığın hangi gruplardan kaynaklandığını tespit etmek için değişkenlerin varyans homojenliğine bakıldığında para yönetimi, finansal planlama, finansal ürün seçimi ve finansal bilgiye erişim değişkenlerinde varyansların homojen olduğu tespit edilmiştir. Yapılan Tukey testi sonucunda genel olarak varlıkları borçlarından daha yüksek düzeyde olan bireylerin finansal kapasite kapasiteleri diğer gruplarda yer alan bireylerin finansal kapasite düzeylerinden daha yüksektir. H8 hipotezi kabul edilmiştir.

Yapılan değerlendirme sonucunda bireylerin medeni durumlarına, yaşlarına, gelir düzeylerine, tasarruf düzeylerine, gelir yeterlilik durumlarına ve finansal durumlarına göre finansal kapasitelerinde anlamlı farklılıklar tespit edilmişken, cinsiyet ve eğitim durumlarına göre finansal kapasitelerinden herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir.

5. Sonuç ve öneriler

Finansal kapasite, bireyin bilinçli bir şekilde karar vermeye hazır olma düzeyini ve bireyin finansal bilgilerini başarıyla kullanabileceği fırsatlara erişimi kapsamaktadır (Fan, Chatterjee ve Kim, 2022, s. 68).

Bu çalışmada bireylerin finansal kapasite düzeylerinin tespiti ve farklı demografik ve finansal profillere sahip bireylerin finansal kapasitelerinde istatistiksel anlamda farklılık olup olmadığı incelenmeye çalışılmıştır. Bu kapsamda hazırlanan anket formu tesadüfi örneklem yöntemi ile bireylere ulaştırılmış ve 445 kişi geri ankete geri dönüş yapmıştır.

Çalışmada elde edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS'den yararlanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin yapılan testler sonucunda normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Bu nedenle farklılık analizlerinde parametrik testler kullanılmıştır. Parametrik testler içerisinde yer alan Bağımsız T-testi ve ANOVA testleri bu çalışmanın analizi için uygun testlerdir.

Yapılan çalışma sonucunda bireylerin finansal kapasite düzeylerinin yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Para yönetimi, finansal planlama, ürün seçimi ve bilgiye ulaşım değişkenlerini ölçen sorulara “katılıyorum” veya “kesinlikle katılıyorum” diyenlerin yüzdesi diğer seçenekleri işaretleyenlerin yüzdesinden daha yüksek çıkmıştır. Özellikle finansal ürün seçimini ölçen sorulardan olan “Finansal ürün seçimi yapmadan önce farklı bilgi sağlayıcılardan elde ettiğim bilgileri değerlendiririm” ve finansal bilgiye ulaşım değişkenini ölçen sorulardan olan “Finansal işlemler konusunda daha fazla bilgi edinmek ve elde ettiğim bilgileri daha iyi yorumlamak istiyorum” şeklinde sorulan sorulara verilen cevaplarda bireyler %90 üzerinde bir olumlu katılım göstermişlerdir. Elde edilen sonuçlar Atkinson vd. (2006), Xiao vd. (2015), Mokhtar vd. (2020) ve Kim vd. (2022)'nin elde ettiği sonuçlarla paralellik göstermektedir.

Çalışmada bireylerin demografik ve finansal profillerine göre finansal kapasitelerinde farklılık olup olmadığı incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

Bireylerin medeni durumlarına göre değerlendirme yapıldığında finansal ürün seçimi ve bilgiye erişim değişkenlerinde istatistiksel anlamda farklılıklar tespit edilmiştir. Bekâr bireylerin evli bireylere göre finansal kapasiteleri daha yüksek çıkmıştır. H2 hipotezi kabul edilmiştir. Bireylerin yaş durumlarına göre değerlendirme yapıldığında para yönetimi ve finansal planlama değişkenlerinde istatistiksel anlamda farklılıklar bulunmuştur. Yaşı ilerlemiş bireylerin finansal kapasite düzeyleri kendilerinden daha küçük yaşta olan bireylerinkinden daha yüksek çıkmıştır. H3 hipotezi kabul edilmiştir. Keown (2011), Xiao vd. (2015) ve Lowies vd. (2019) çalışmalarında benzer sonuçlar elde edilmiştir. Bireylerin gelir durumlarına değerlendirme yapıldığında para yönetimi, finansal planlama ve bilgiye erişim değişkenlerinde farklılıklar kanıtlanmıştır. Gelir ile finansal kapasite arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit edilmiştir. H5 hipotezi kabul edilmiştir. Xu ve Zia (2012), Potocki ve Cierpiat-Wolan (2019) ve Nam ve Loibl (2021) çalışmalarında da benzer sonuçlar elde edilmiştir.

Bireylerin finansal kapasitelerinde tasarruf düzeyi, gelir yeterlilik durumu ve finansal durum değişkenlerine göre istatistiksel anlamda farklılık olup olmadığı incelenmiştir. Finansal kapasitenin ölçülmesini sağlayan para yönetimi, finansal planlama, ürün seçimi ve bilgiye erişim değişkenlerinin tamamında farklılıklar tespit edilmiştir. Gelirinden diğer bireylere göre daha fazla tasarruf eden, geliri yeterli ve tasarruf edebilecek düzeyde olan ve varlıkları borçlarından daha yüksek olan bireylerin finansal kapasiteleri diğer bireylere göre daha yüksek çıkmıştır. H6, H7 ve H8 hipotezleri kabul edilmiştir. Huang vd. (2015) çalışmalarında benzer sonuçlar elde etmiştir.

Çalışmada cinsiyete ve eğitim durumuna göre bireylerin finansal kapasitelerinde herhangi bir farklılık tespit edilmemiştir. H1 ve H4 hipotezleri reddedilmiştir. Falahati ve Paim (2012) cinsiyete ve Xiao ve Porto (2017) eğitim durumuna göre çalışmalarında farklılıklar tespit etmişlerdir. Ancak çalışmada bu iki değişkene göre bireylerin finansal kapasitelerinde farklılık tespit edilememiştir.

Finansal açıdan yeterli olanlar, uygun finansal bilgileri uygulama becerisine sahip olanlar ve aynı zamanda etkin finansal kararlar alabilenler ekonomik refahlarını sürdürebilirler. Bu kapsamda politika yapıcılara bir takım öneriler sunulabilir. Bunlar:

- Finansal eğitimlerin toplumun tamamını kapsayacak şekilde yaygınlaştırılmasına yönelik politikalar üretilmeli,
- Finansal ürün ve araçlara yönelik okuryazarlık desteklenmeli,
- Finansal planlamanın önemine yönelik çalışmalar yaygınlaştırılmalı,
- Bireylerin finansal bilgiye sağlıklı bir şekilde ulaşımı sağlanmalı.

Yazar beyanı

Araştırma ve yayın etiği beyanı

Bu çalışma bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.

Etik kurul onayı

Bu araştırma için Artvin Çoruh Üniversitesi Etik Kurulu'nun 22.07.2022 tarih ve E-18457941-050.99-56723 sayılı kararı ile etik kurul onayı alınmıştır.

Yazar katkıları

Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.

Çıkar çatışması

Yazarlar açısından ya da üçüncü taraflar açısından çalışmadan kaynaklı çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Destek beyanı

Bu çalışma için herhangi bir destek alınmamıştır.

Kaynakça

- Al-Bahrani, A., Weathers, J. ve Patel, D. (2019). Racial differences in the returns to financial literacy education. *Journal of Consumer Affairs*, 53(2), 572-599. Doi: <https://doi.org/10.1111/joca.12205>.
- Atkinson, A., McKay, S., Kempson, E. ve Collard, S. (2006). *Levels of financial capability in the UK: Results of a baseline survey*. London: Financial Services Authority
- De Meza, D., Irlenbusch, B. ve Reyniers, D. (2008). *Financial capability: A behavioural economics perspective. Consumer Research Report 69*. London, Financial Services Authority.
- Falahati, L. ve Paim, L. H. (2012). Experiencing financial problems among university students: an empirical study on the moderating effect of gender. *Gender in Management: An International Journal*, 27(5), 315-330. Doi: <https://doi.org/10.1108/17542411211252633>.
- Fan, L., Chatterjee, S. ve Kim, J. (2022). An integrated framework of young adults' subjective well-being: The roles of personality traits, financial responsibility, perceived financial capability, and race. *Journal of Family and Economic Issues*, 43(1), 66-85.
- Huang, J. I. N., Nam, Y., Sherraden, M. ve Clancy, M. (2015). Financial capability and asset accumulation for children's education: Evidence from an experiment of child development accounts. *Journal of Consumer Affairs*, 49(1), 127-155. Doi: <https://doi.org/10.1111/joca.12054>.
- Johnson, E. ve Sherraden, M. S. (2007). From financial literacy to financial capability among youth. *Journal of Sociology & Social Welfare*, 34(3), 119-146.
- Kalaycı, Ş. (2018). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri* (8. Baskı). Ankara: Dinamik Yayınevi.
- Keown, L.A. (2011). The Financial Knowledge of Canadians. *Canadian Social Trends*, 11(8), 30-39.
- Kim, M., Koo, H. G. ve Jang, J. (2022). Financial capabilities and financial behavior of overseas Filipino workers in South Korea. *Asian and Pacific Migration Journal*, 31(2), 118-140. Doi: <https://doi.org/10.1177/01171968221113342>.

- Klapper, L. ve Panos, G. A. (2011). Financial literacy and retirement planning: The Russian case'. *Journal of Pension Economics and Finance*, 10(4), 599–618.
- Kumar, P., Pillai, R., Kumar, N. ve Tabash, M. I. (2022). The interplay of skills, digital financial literacy, capability, and autonomy in financial decision making and well-being. *Borsa Istanbul Review*, 23(1), 169-183. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.bir.2022.09.012>.
- Lowies, B., Helliard, C., Lushington, K. ve Whait, R. (2019). The financial capability of older people. *University of South Australia*.
- Lučić, A., Barbić, D. ve Uzelac, M. (2022). Theoretical underpinnings of consumers' financial capability research. *International Journal of Consumer Studies*. 1-27. Doi: <https://doi.org/10.1111/ijcs.12778>.
- Lusardi, A. (2011). *Americans' financial capability* (No. w17103). *National Bureau of Economic Research*.
- Millimet, D. L., McDonough, I. K. ve Fomby, T. B. (2018). Financial capability and food security in extremely vulnerable households. *American Journal of Agricultural Economics*, 100(4), 1224-1249. Doi: <https://doi.org/10.1093/ajae/aay029>.
- Mokhtar, N., Sabri, M. F. ve Ho, C. S. F. (2020). Financial capability and differences in age and ethnicity. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(10), 1081-1091. Doi: <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no10.1081>.
- Nam, Y. ve Loibl, C. (2021). Financial capability and financial planning at the verge of retirement age. *Journal of Family and Economic Issues*, 42(1), 133-150. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10834-020-09699-4>.
- Potocki, T. ve Cierpiał-Wolan, M. (2019). Factors shaping the financial capability of low-income consumers from rural regions of Poland. *International Journal of Consumer Studies*, 43(2), 187-198. Doi: <https://doi.org/10.1111/ijcs.12498>.
- Sherraden, M. S. (2010). Financial capability: what is it, and how can it be created?. *Building Financial Capability In Low Income Households*, 1-30.
- Storchi, S. ve Johnson, S. (2016). *Financial capability for wellbeing: an alternative perspective from the capability approach* (No. 44). *Bath Papers in International Development and Wellbeing*.
- Sun, S. ve Chen, Y. C. (2022). Is financial capability a determinant of health? theory and evidence. *Journal of Family and Economic Issues*, 43, 744-755. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10834-022-09869-6>.
- Sun, S., Chen, Y. C., Ansong, D., Huang, J. ve Sherraden, M. S. (2022). Household financial capability and economic hardship: An empirical examination of the financial capability framework. *Journal of family and economic issues*, 43(4), 716-729. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10834-022-09816-5>.
- Taylor, M. (2011). Measuring financial capability and its determinants using survey data. *Social Indicators Research*, 102(2), 297–314.
- Xiao, J. J. ve Bialowolski, P. (2022). Consumer financial capability and quality of life: A global perspective. *Applied Research in Quality of Life*, 1-27. Doi: <https://doi.org/10.1007/s11482-022-10087-3>.
- Xiao, J. J., Chen, C. ve Chen, F. (2014). Consumer financial capability and financial satisfaction. *Social indicators research*, 118(1), 415-432. Doi: [10.1007/s11205-013-0414-8](https://doi.org/10.1007/s11205-013-0414-8).
- Xiao, J. J., Chen, C. ve Sun, L. (2015). Age differences in consumer financial capability. *International Journal of Consumer Studies*, 39, 387-395. Doi: <https://doi.org/10.1111/ijcs.12205>.
- Xiao, J. J. ve Kim, K. T. (2022). The able worry more? Debt delinquency, financial capability, and financial stress. *Journal of Family and Economic Issues*, 43(1), 138-152. Doi: <https://doi.org/10.1007/s10834-021-09767-3>.
- Xiao, J. J. ve O'Neill, B. (2018). Propensity to plan, financial capability, and financial satisfaction. *International Journal of Consumer Studies*, 42(5), 501-512. Doi: <https://doi.org/10.1111/ijcs.12461>.
- Xiao, J. J. ve Porto, N. (2017). Financial education and financial satisfaction: Financial literacy, behavior, and capability as mediators. *International Journal of Bank Marketing*, 35(5), 805-817. Doi: <https://doi.org/10.1108/IJBM-01-2016-0009>.
- Xu, L. ve Zia, B. (2012). Financial literacy around the world: An overview of the evidence with practical suggestions for the way forward. *Policy Research Working Paper*, 1–56.
- Yi, H., Meng, X., Linghu, Y. ve Zhang, Z. (2022). Can financial capability improve entrepreneurial performance? Evidence from rural China. *Economic Research-Ekonomska Istraživanja*, 1-20.